

Vận dụng phương pháp dạy học nghiên cứu tình huống trong giảng dạy Học phần Kế toán quản trị tại Trường Cao đẳng Nghề An Giang

Thiều Bửu Huệ*

*ThS.Trường Cao đẳng Nghề An Giang

Received: 3/7/2024; Accepted:8/7/2024; Published:18/7/2024

Abstract: Case study method in teaching is an interesting and highly practical teaching method. The use of the case method in teaching Management Accountants module at An Giang Vocational College is still limited and not really effective. The article has outlined the basics of the concept of the case method, the requirements when compiling the case as well as the process of using the teaching case and applying it to the Management Accountants module to improve the learning process, effective teaching of this subject. Besides, applying case study method in teaching Management Accountants module helps students in developing independent thinking skill, group work skill, and presentation.

Keywords: Management Accountants; case study method; colleges

1. Đặt vấn đề

Đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) là vấn đề luôn được quan tâm để nâng cao chất lượng giáo dục nghề nghiệp. Xu hướng đổi mới PPDH hiện nay đang hướng tới đó là phát huy tính tích cực, tự lực, chủ động, sáng tạo của người học. Một trong những PPDH tích cực thì PPDH nghiên cứu tình huống (TH) đã chứng tỏ là một phương pháp hiệu quả trong việc đáp ứng những đòi hỏi của thực tiễn. Nếu TH được xây dựng có chất lượng, GV có kỹ năng (KN) tốt trong việc giảng dạy bằng phương pháp TH thì sẽ tạo ra những cơ hội giúp sinh viên (SV) nắm vững lý thuyết, liên hệ được thực tiễn trong quá trình học, từ đó có thể trau dồi và phát triển được KN nghề nghiệp cần thiết khi ra trường.

Học phần Kế toán quản trị (KTQT) là môn học chuyên môn của ngành Kế toán, nội dung của học phần mang tính cơ sở và thực tiễn ứng dụng trong công tác quản trị. Việc vận dụng PPDH TH trong học phần KTQT mang ý nghĩa tích cực tạo nhiều hứng thú trong học tập, giúp phát huy năng lực tự học, tự nghiên cứu của SV. Việc kết hợp giữa lý thuyết và thực tiễn các TH giúp SV có thể vận dụng vào công việc thực tế sau này. Qua đó, góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy và kết quả học tập môn học cũng như hình các KN nghề nghiệp cho SV sau này.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp dạy học dựa trên nghiên cứu TH

2.1.1. Khái niệm

- Theo Từ điển Tiếng Việt TH: “TH là hoàn cảnh diễn biến, thường bất lợi, cần đối phó”. Nói cách khác:

“TH là một câu chuyện, có cốt chuyện và nhân vật, liên hệ đến một hoàn cảnh cụ thể, từ góc độ cá nhân hay nhóm, và thường là hành động chưa hoàn chỉnh. Đó là một câu chuyện cụ thể và chi tiết, chuyên nét sống động và phức tạp của đời thực vào lớp học”.

- PPDH dựa trên nghiên cứu TH là PPDH nhằm giới thiệu cho SV một TH cụ thể có thực hoặc có tính chất hư cấu đòi hỏi phải giải quyết như một bài toán hoặc một vấn đề. Các giải pháp TH đó được người học và tập thể người học nêu lên căn cứ vào những nguyên tắc nhất định được thảo ra và người ta cố gắng đưa ra một giải pháp kết hợp được tất cả các ý kiến đó

2.1.2. Yêu cầu khi biên soạn TH

TH được biên soạn cần đảm bảo các yêu cầu sau:

+ TH mà GV đưa ra phải có tính mới, mang tính thời sự, sát với thực tế và phải gắn với nội dung, mục tiêu bài giảng. Bên cạnh, phải chứa đựng thông tin đầy đủ, buộc người học phải sử dụng thông tin trong TH để giải quyết vấn đề.

+ TH đưa ra phải có tính phức tạp vừa đủ, buộc người học phải suy nghĩ, vận dụng khả năng trí tuệ để giải quyết.

+ Nội dung TH phải phù hợp với trình độ của người học. Khi viết hoặc lựa chọn TH cần lưu ý tới trình độ và kinh nghiệm của người học. Không nên đưa ra TH phức tạp, cao hơn khả năng của người học và ngược lại. Điều này có thể làm cho người học nản lòng và không muốn tham gia.

2.2. Thực trạng của vấn đề nghiên cứu

Học phần Kế toán quản trị là môn học chuyên môn của nghề kế toán doanh nghiệp, là môn học mà các em

sẽ vận dụng nhiều vào công việc của mình sau khi ra trường. Khi học môn này các em phải có các KN về kế toán, có kiến thức nền về các môn học khác như thống kê, marketing, tài chính... Kiến thức của môn học này tương đối khó cho các em do có những TH, những bài tập, bài kiểm tra cần liên hệ thực tiễn mới có thể hiểu và làm được. Tuy nhiên, nhiều SV còn thụ động trong học tập, đã quen với việc đến lớp học là để nghe giảng và ghi chép những kiến thức từ giảng viên (GV), chưa có sự tích cực đóng góp từ chính bản thân mình. Vì vậy, với việc sử dụng phương pháp giảng dạy bằng TH sẽ làm thay đổi cách học thụ động của SV, tạo ra không khí học sinh động, SV tự tin, thoải mái tham gia trao đổi, thảo luận với nhau. Thông qua các TH thực tế giúp SV hiểu rõ hơn về thực tế và khả năng ứng dụng của nội dung môn học. Bên cạnh có thể giúp SV rèn luyện các KN mềm như KN thuyết trình, KN làm việc nhóm trong quá trình thực hiện giải quyết các vấn đề của TH.

2.3. Vận dụng phương pháp dạy học bằng nghiên cứu TH trong giảng dạy học phần Kế toán quản trị

2.3.1. Triển khai việc dạy học bằng phương pháp nghiên cứu TH trong giảng dạy môn Kế toán quản trị

Bước 1: Xác định mục tiêu của buổi học: GV cần xác định mục tiêu của buổi học, xác định nội dung kiến thức cần truyền đạt về mặt lý thuyết cho SV là gì. Các mục tiêu cần phải rõ ràng, được lượng hóa cả về kiến thức, kỹ năng, thái độ và các năng lực nhằm xây dựng TH xác thực nhất.

Bước 2: Lựa chọn TH: GV cung cấp thông tin, nội dung về TH và yêu cầu SV giải quyết TH. Việc lấy ý tưởng TH không đơn giản, nhất là khi TH đó phải đảm bảo tính sư phạm, minh họa được lý thuyết đang học, sát với thực tiễn, và phải phù hợp với đặc điểm nhận thức của SV. GV cần dựa vào nội dung từng bài học, kiến thức mà GV mong muốn các SV nhận được mà đưa ra các TH phù hợp với mục tiêu của mình.

Ví dụ: Tại chương Lập dự toán sản xuất kinh doanh, sau khi đã tìm hiểu về khái niệm dự toán để giúp SV nắm rõ vai trò của việc lập dự toán, GV đưa ra một TH yêu cầu SV thảo luận: “Thị trường đầu ra thường xuyên biến động, lượng tiền vào của doanh nghiệp có lúc không đủ để chi ra. Các em hãy thảo luận sự khác nhau giữa doanh nghiệp có lập dự toán và doanh nghiệp không lập dự toán khi có sự biến động này?”.

Tùy thuộc vào mục tiêu bài học, trình độ SV và nội dung kiến thức mà GV chọn cách đưa ra câu hỏi cho SV.

- Ở những TH ngắn gọn, lượng kiến thức không

nhiều, thời gian ngắn GV có thể yêu cầu SV suy nghĩ và trả lời ngay.

- Ở những TH phức tạp, GV có thể thảo luận với SV để tìm ra vấn đề hoặc để SV tự tìm ra vấn đề và cách giải quyết.

Tóm lại, TH được đưa ra phải thỏa những tiêu chí cơ bản như: tối đa hóa mục tiêu giảng dạy; tạo được tính hấp dẫn, mâu thuẫn; thúc đẩy ra quyết định; có tính khái quát; ngắn gọn, khúc chiết; có thông tin định lượng và yêu cầu về kiến thức không quá phức tạp và quá rộng. Có thể thấy rằng quan trọng các TH được đưa ra phải phù hợp với nội dung lý thuyết và có thể liên hệ với thực tiễn, nó sẽ giúp SV tư duy, phát huy tính tích cực của mình, và cũng giúp nắm vững nội dung lý thuyết hơn.

Bước 3: Gợi ý các hướng giải quyết: Sau khi đưa ra TH, GV sẽ gợi ý các hướng giải quyết. Để giúp SV phát triển khả năng tư duy tốt nhất, GV nên để SV đặt mình trong TH, tự tìm cách giải quyết vấn đề hoặc xác định, phân tích TH theo quan điểm cá nhân. Tuy nhiên, với những SV chưa quen với cách tư duy độc lập, GV cần hướng dẫn cụ thể hơn, kết hợp cung cấp kiến thức lý thuyết với liên hệ TH.

Bước 4: Giải quyết vấn đề, phân công các nhóm thảo luận, tìm giải pháp cho TH: Trong phương pháp dạy học TH, cách giải quyết vấn đề chủ yếu thông qua làm việc nhóm. Tuy nhiên, SV có thể làm việc cá nhân, làm việc kết hợp cá nhân và nhóm, làm việc theo nhóm nhỏ. GV cũng có thể sáng tạo kết hợp với nhiều phương pháp khác: đóng vai, tranh luận, dự án nhỏ...

Sau khi đưa TH cho SV, GV thực hiện phân chia lớp thành các nhóm nhỏ để làm việc theo nhóm. Trong thời gian thảo luận, GV cần theo sát các nhóm, bao quát, quan sát xem các nhóm làm việc, hướng dẫn, gợi ý nếu cần. Điều này giúp thúc đẩy không khí làm việc nhóm tốt hơn, tránh được việc một số thành viên không làm việc nhóm, chỉ làm việc riêng hoặc nói chuyện riêng.

Bước 5: SV thực hiện báo cáo TH: Kết quả thảo luận nhóm được viết trên bảng hoặc giấy khổ lớn và dán lên bảng. Đại diện các nhóm lên trình bày nội dung của nhóm thảo luận. Sau đó, các thành viên khác trong nhóm có thể bổ sung và các nhóm khác có thể đặt câu hỏi trao đổi với nhóm báo cáo để làm rõ hơn các vấn đề đã được nêu ra trong TH và tạo được sự liên kết giữa các nhóm và tăng sự hứng thú cho SV. Trình bày vấn đề cũng góp phần nâng cao các năng lực ngôn ngữ, giao tiếp, vì thế GV nên luân phiên để nhiều em có cơ hội nói trước lớp.

Bước 6: GV tổng kết, đánh giá: Sau khi SV trình bày, GV tổng kết TH, rút ra kết luận hoặc nhắc lại kết luận đã được SV tìm ra. Cách thức tiến hành bước này sẽ quyết định sự thành công của buổi học. GV phân tích nguyên nhân dẫn đến những cách hiểu sai/đúng của SV, giúp SV tìm ra được cách tư duy đúng đắn trong những TH tiếp theo. Trên cơ sở vấn đề đã được giải quyết, GV gợi mở các vấn đề tiếp theo để SV cùng suy nghĩ. GV cũng cần nhận xét, đánh giá tinh thần và thái độ làm việc của các nhóm.

2.3.2. Một số lưu ý khi thực hiện phương pháp TH

- Phương pháp TH thường được sử dụng kết hợp với các phương pháp dạy học khác, vì nếu chỉ áp dụng duy nhất một phương pháp thì khó chuyển tải hết nội dung lý thuyết. Nên trong quá trình giảng dạy cần có sự kết hợp với một số phương pháp khác như thuyết trình để giải quyết các vấn đề về khái niệm, đặc điểm ...

- Khi xây dựng TH, trước hết phải căn cứ vào mục tiêu của bài học, bám sát nội dung trong giáo trình, thực tiễn, tránh việc đưa ra những TH không ý nghĩa.

- TH được đưa ra phải thỏa những tiêu chí cơ bản như: tối đa hóa mục tiêu giảng dạy; tạo được tính hấp dẫn, mâu thuẫn; thúc đẩy ra quyết định; có tính khái quát; ngắn gọn, khúc chiết; có thông tin định lượng và yêu cầu về kiến thức không quá phức tạp và quá rộng để kích thích khả năng tư duy, sáng tạo của SV.

- Để phương pháp dạy học TH thành công, mọi lớp học dạng này cần có 5 cấu phần: (1) GV và SV phải thực sự cam kết làm việc và đặt ra các kỳ vọng ngay từ đầu; (2) Câu hỏi dẫn dắt; vì đôi lúc chỉ riêng bản thân các câu hỏi TH sẽ không đủ khơi dậy không khí thảo luận hay kích hoạt tranh luận; (3) Chuẩn bị của cả GV và SV mà trong đó vai trò dẫn dắt của GV diễn ra trước và trong suốt quá trình thảo luận; song song đó SV cũng phải dành nhiều thời gian để chuẩn bị cho việc đọc, soạn và viết báo cáo TH ở nhà cũng như suốt quá trình thảo luận và sau khi lớp học kết thúc; (4) Quy trình thảo luận; cách sắp đặt câu hỏi, ý tưởng, lời kéo tranh luận và điều chỉnh ý kiến thảo luận của GV sẽ quyết định kết quả của mục tiêu giảng dạy theo phương pháp TH; và (5) Đúc kết của GV; sau mỗi buổi làm việc, GV cần tổng hợp khung phân tích và các vấn đề chính cũng như bài học rút ra từ TH được học.

- GV cần tổng kết, xây dựng bộ câu hỏi, bài tập TH trong giảng dạy. Người dạy cần có sự tìm tòi, tích lũy vốn thông tin, kiến thức thực tế phong phú là một trong những chất liệu quan trọng để có thể đưa ra các TH có vấn đề mang tính thời sự, hấp dẫn, sát thực tiễn và có sức lôi cuốn người học trong các bài giảng.

- GV cần phát huy tối đa tính tích cực, sáng tạo

của SV, giúp SV độc lập trong tư duy, tăng khả năng hành động thông qua các ý kiến tư vấn và tạo khả năng đánh giá, lựa chọn các phương án. Buổi lên lớp thực sự lấy SV làm trung tâm vì vậy mục tiêu của tiết học đặt ra đạt hiệu quả cao, SV vừa nắm được lý thuyết vừa vận dụng được vào thực tế.

- Để phát triển tư duy cho SV, GV nên kết hợp rèn luyện kỹ năng phân tích, so sánh, đánh giá, khai thác thông tin TH từ phương tiện thông tin truyền thông. Người dạy và người học cần phải thường xuyên cập nhật thông tin trên các phương tiện thông tin đại chúng, các trang web chuyên ngành tài chính - kế toán.

3. Kết luận

Hiện nay có rất nhiều PPDH tích cực được áp dụng nhằm phát huy tính tích cực của SV trong quá trình học tập, điều đó nhằm góp phần vào việc đổi mới PPDH nghề và cũng đáp ứng yêu cầu trong công tác đào tạo nghề hiện nay. Việc áp dụng PPDH nghiên cứu TH trong giảng dạy học phần Kế toán quản trị tạo điều kiện cho SV có KN tư duy, hứng thú trong học tập, giúp SV có điều kiện gắn những kiến thức lý thuyết vào thực tế, tạo tính chủ động nghiên cứu và phát huy lợi ích của làm việc nhóm trong quá trình học tập. Đồng thời cũng chuẩn bị cho SV những KN cần thiết cho quá trình công tác, làm việc sau khi ra trường. Việc vận dụng phương pháp nghiên cứu TH vào giảng dạy môn Kế toán quản trị giúp cho bài giảng phong phú thông tin hơn, hỗ trợ cho việc vận dụng các kiến thức đã học vào TH cụ thể, giúp bài giảng có chất lượng tốt hơn nhằm góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của nhà trường.

Tài liệu tham khảo

[1] Bernd Meier, Nguyễn Văn Cường (2016), *Lý luận dạy học hiện đại*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.

[2] Nguyễn Văn Tuấn (2009), *Tài liệu bài giảng Lý luận dạy học*, Trường ĐH SPKT-TPHCM

[3] Nguyễn Đức Tuấn, (2017), *Sử dụng phương pháp TH trong dạy học địa lý kinh tế Việt nam nhằm phát triển tư duy cho SV*, Tạp chí Công thương điện tử, Hà Nội.

[4] Nguyễn Thị Phương Hoa, (2010), *Sử dụng phương pháp TH trong giảng dạy môn Giáo dục học tại Trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Quốc gia Hà Nội*, Đề tài cấp cơ sở

[5] Nguyễn Thị Thơ, (2020), *Phương pháp dạy học bằng TH trong giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường đại học, cao đẳng hiện nay - Khoa học Giáo dục Việt Nam - 2020 - no.29 - tr.26-30 - ISSN.2615-8957*

[6] Trần Khánh Đức (2013), *Lý luận và PPDH hiện đại*, NXB Giáo dục, Hà Nội.